

DI SAIT VO LUSÉRN

APPUNTAMENTO DELLA MINORANZA CIMBRA DI LUSERNA

4 Ka schual lestma!

Bar paitnaz an sántzta 27 von bimmat, di drai in tages in Kulturinstitut Lusérn, balda bart khemmen gizoaget dar naüge schualpuach gemacht von Kulturinstitut Lusérn pittar hilfe von Toalkamòu vodar Zimbar Hoachebene un vodar Autònome Redjón Trentino Südtirol.

Sabato 27 ottobre, ad ore 15 presso il Kulturinstitut Lusérn, verrà presentato il nuovo sussidiario in lingua cimbra realizzato dall'Istituto Cimbri, con la collaborazione della Magnifica Comunità degli Altipiani Cimbri e della Regione Autonoma Trentino Alto Adige.

**Istituto Cimbri
Kulturinstitut Lusérn**
Tel. 0464-78.96.45
info@kil.lusern.it
www.istitutocimbri.it

MÈLDUNG/AVVISO

A konkurso vodar Provintz vo Tria auzonemma a mentsch vor in KIL

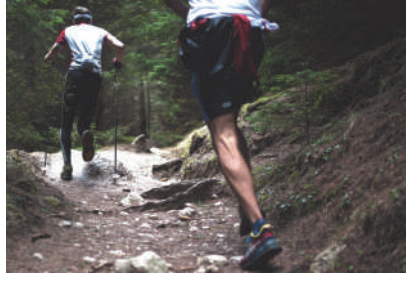
Dar KIL macht bizzan ke 'z izta auzgánt dar bándò zoa auzonemma a mentsch vor in prodjèkht *Khlummane lustege tritt*. 'Z mentsch mocht khànen ren gerècht azpe biar un mocht hám in pefèl vodar Zimbar Zung stèpfl B2 oder C1. 'Z izta zait innzoschraibase finn at mittartage von **fintzta 25 von bimmat**. Zo bizzasan mearar tüat gian atti website von KIL www.istitutocimbri.it in news odar atti website vodar Provintz www.concorsi.provincia.tn.it

Selezione pubblica, per esame colloquio, per l'assunzione con contratto a tempo determinato (a tempo parziale 24 ore) di personale con mansioni di **assistente ind. storico/culturale - esperto di lingua cimbra**, categoria c, livello base 1^ posizione retributiva, da parte dell'Istituto Cimbri - Kulturinstitut Lusérn, per garantire assistenza alle attività scolastiche quotidiane dei bambini di età compresa tra i 3 mesi e i 6 anni.

Scadenza: ore 12 di giovedì 25 ottobre 2018
Info: www.istitutocimbri.it (sezione news) o www.concorsi.provincia.tn.it

Dar sèll vo haür iz furse gest dar peste summar vor in turismo Ploaz laüt afti pèrng

Il 2018 segna il profilo di un nuovo tipo di turismo: meno mordi e fuggi e più orientato al settore ecologico; riserve, parchi naturalistici, esperienze a contatto con la natura la fanno da padrone anche tra gli stranieri che rappresentano il 40,2 % delle presenze in Italia. L'ultimo rapporto della BIT parla chiaro: in Italia il turismo è in costante crescita da tre anni. Se già nel 2016 e nel 2017 il quadro che si coglieva era molto positivo, il 2018 non lascia adito a dubbi: si registra infatti un ulteriore progresso del 4%. Un trend di crescita che interessa non solo il mare ma anche la montagna, soprattutto l'Arco Alpino.

dar turismo, daz earst von alln pròpio dar sèll von summar, iz furse da bichtegarste bichtschaft vodar Zimbar Hoachebene un asó, untar ditza timplz liacht vo dise earstn tang vo herbest, iz djüst machan zboa konte afti stadjóng apéna verte zo vorstiana bia si iz gánt, baz di turistn hám geprenk un vortgitrakk vodar ünsar earde. Ma bar hevan á khòdante ke dar summar 2018 iz gest allz ummaz guat zo geba gántz guate risultàte. 'Z iz gest pròpio vor da groaz hitz vo sunjo, ludjo un agosto defàtti ke vil laüt soin vonkánt vodar statt un soin avarkhennt zo vanga di vriss, hevante in nummar vo laüt boda hám genützt albèrge, birthaüsar un boténg. Dar Ispat, dar Istituto vor di statistika vo-

dar Provintz vo Tria, un Federturismo soin drá zo lesa au di lestn date ma sa hám sa khòtt ke dar turismo in Beleschlánt iz gekressart vil ditza djar: di laüt pan summar süachan no 'z mer - in Sicilia izta gerift haür quase daz duplpte vo laüt baz vert - ma di pèrng o, pinn Trentino vorá alln, rüavan au ploaz laüt, nètt lai belese, ma taütsche, inglésan un frantzésan o. Bar mochanaz defàtti nètt vorgèzzan ke bar hám an earde boda iz gántz schümma un boda no iz guat zo rüava her vil laüt alle djar: di birthaüsar soine vil vorpezzart, di vil musei bobar hám soin uantze, di beldar soin dèstar vor alle un di kultür, di traditzióngen un di stòrdja, pensàrbar lai da sèll ágepuntert in Earst un in Zboate Bèltkriage sichar machan soi toal. Pitt ditza, lebar panándar alle di staigela ummar pa beldar - Nà in tritt von Sambinéo, dar staige von per un dar sèll von Kriage - un dar naüge ratbege: bar soinaz nà zo macha khennen gerècht fra di djunge laüt o. Allz ditza berat sa genümma zo macha vodar Zimbar Hoachebene ummandar von pestn plètz von Alpn.

AVT

Di trutn

Vor tausankh djar di stòrdje von trutn soin khent abegiprenkh von ünsarne Alte vo sèmm bosa soin khent un von Nòrt Tiról. Pittar zait quàse alle hám vorgèzzt bazza soin di trutn.

Di altn stòrdje vo Lusérn boda aukontàrn bazza soin un bazza tüan di trutn soin drai. In alle drai di stòrdje izta geschribet ke di trutn, diarnen odar baibar, tutschln auz 'z pluut in mánnen padar nacht bisa slavan. Ditza iz sichar gest daz sèll boda hatt gimacht übarsetzan belesch "trut" azpe "vampira". Vor alla disa zait disa tradutzióng hattaz lugàrt a snitle vodar ünsar kultür. Di trutn soin sichar eppaz ándarst baz di "vampirn". In ünsarne stòrdje di trutn soin nètt toate laüt boda khemmen auz von grébar, paizan di mánnen, tutschlnen auz 'z pluut un dena khearnsa bidar bidrüm z'slava. An ándarz sachan boda auzziaget di trutn von ándarn "vampirn" vodar Euròpa iz ke 'z izta geschribet atz khummana sait ke khemmen gipizt vonaran trut machte khemmen a trut di sèlbart.

In Taütschlánt izta gest a bort boda iz abekhennt vo "trut" un ditza bort iz gest 'z bort "drude". In di lestn vünfhundart djar, però, di taütschan hám gibèkslt 'z bort "drude" pinn bort

"hèks" un di zboa börtar billn muanen daz gilàichege. Ma ünsarne trutn soin njánka hèksan, da hám nicht zo tüana pinn taüvl un in di stòrdje gischribet azpe biar khemmensa nia gihoazt asó. An lestn mochtma khòn ke di trutn, balsa khemmen darkhennt, mang sogitàn zo leba in patze in lánt in tortimitt alln in laüt. Dar smitt vodar earstn stòrdja haltet perfinn a trut azpe baibe! Azza beratn gest hèksan odar "vampirn" gloabe ke di laüt beratn nètt gest asó guat pitt imeándarn. Asó, vor di belesan di trut iz a "vampira" un vor di taütschan iz a hèks. Un alóra, djüst, di trutn ber soinsa gest? Zo magaz khòn mochtma gian hintar vo tausankhar djar. In di sèlln

zaitn di laüt hám gigloabet ke 'z soinda gest "gaistarn" bodase soin drau gisotzt obar in mánnen boda soin nà gest z'slava un hámse gimacht gian in an intrüam. Berda hatt gi-hatt obar umman vo disan "gaistarn" hattze nètt gimak mövarn un laise laise izzar khent hërta deblar. Di trutn von ünsarn stòrdje soin gest ditza: gaistarn boda hám gimacht gian in intrüam di laüt. Sa soin nètt gest z'nicht azpe di "vampirn" odar di "hèksan" un njánka hámse gimakk machan kartza vil schade ánka azza hám auzgitutschl a trupf pluut. Vor ditza di muatar von spus vodar earstn stòrdja lacht balse hòart bazda aukontàrt soi sun vo soin baibe.

Rodolfo

Dar herbest un di arbatn in di èkhar

'Z iz a schümmdar herbest, disar vo haür, ma i pin da alümma un dar tages, asó stille, iz loune un alóra geade auz, zo macha zboa passan. 'Z püable loafmar zuar allz kontént, 'z ziagetmar di bala un böllat azze spil pitt iz. Ma i pin kartza alt un müade un alóra, azpede hërta tüa, khüden zo sitzaze atz penkhle un zo lüsna a stòrdjele. Sèmm nidargesotzt khemmemar in sint di baibar auz pa èkhar, boda pròpio in disa zait, hám gelest di patàtn. Est o soinda famildje bodase setzan, ma dise djar alle di fanétschan umme 'z lánt, von Kraütz sin durch afte Prach, un di sèlln nidar untar, in di Laitn, soin gest koltivàrt un di laüt hám gesetzt patàtn sin nidar in Grántsch. Un alóra vänge á zo kontàra. Dise djar, di arbat in di èkhar, hatt

ágeheft lai vort dar snea, balda di baibar soin gánt zo hauga un zo traga au di earde. 'Z khinn schaugetme á, ma bia trang au di earde, izzeda nètt sa in di èkhar? Eh, beratn asó dèstar. No no, ma hattze augetrakk pittar tschovér vo züntrest sin zöbrest in akhar ombróm di èkhar, di sèllnen auz von lánt, soin gest alle stikhl, un in haugan un in lesan di patàtn, di earde iz nidargerütscht. Dena, pittar haugé, hámse gehauget un auzge-nump alle di bürtzla boda soin gest drinn in di earde, zoa aztanètt aukhemm kartza vil billez grass in akhar, pittn patàtn. Ma, balda di laüt soin gest arm, hámse nètt nidargelekk a gántza patàtn, vil vert hámse getoalt, zo haba mearar sàm. An arma bittova pittn khindar khlumma, hatt persin gesetzt lai di khoüm, un

hattze gesenk, lazzante alla soi arbat in di hent vo epparümaz hõachar baz biar, un bildo bizzan khinn? Si hatt nia gelest sovl patàtn azpe daz sèll djar, ma disa iz an ándra stòrdja. Un alóra geabar vür, khinn. In akhar, pittn budàil, hámse gemacht di beln un dena biar khindar soin nágánt pittn patàtn zo setzaze, ma miga asó azpe sa soin gevàllt auz von hent, no no, ummana afte bötta un alle bait gelàich ummana vodar ándarn. Dena, balsa hám ágeheft z'spitzra, soinsa gánt zo djetase, asó hoatzte di arbat zo ziaga vort daz bill grass. Spetar, balsa soin gest hõachar, hámse auzgezoget. No no, khinn, auziang di patàtn billz nètt soin gemunt aule-sanse, ma ziangen zuar di earde un magàre gemen a hempfle saltz. Laise laise iz khent herbest un zait zo lesa-

se. Alóra saibarda gest alle biar khindar, auz in di èkhar, zo helva zuardjukhane in di haüfla. Ja, ombróm di patàtn hattmase auz-zornirt. Di groazan soin gest z'ezza, dena hattma gehaltet di mezònàtn alz sàm un di khlumman, boda est di meararstn lazzan lai auz in akhar, soin gest vor di sbói. An lestn soinsa khent getrakk in an tunkhln rovólt un geleart nidar in di kaltre, zoa azza stian trukhan un azzaze nètt bosünnen. 'Z khinn schaugetme á, dena khützmar ke in di schual o machansa in gart, in sèll au garade pa maur. Est pinnez i boda darstéat, di gert un di èkhar au pa fanétschan khennese, ma in gart au panar maur vonan haus, in sèll muche no lirnen zo machanen.

(n.g.)

Zimbar Koràle 2018

Concerto 4 agosto '18 - Carbonare

Le tradizioni, gli usi e costumi e soprattutto la lingua cimbra sono al centro degli obiettivi della Corale Polifonica Cimbra che si appresta a finire un 2018 pieno di attività e di novità con uno splendido viaggio nella capitale italiana dove promuoverà la nostra minoranza linguistica in una giornata interamente dedicata alla cultura.

'Z djar 2018 iz gest a vollz djar vor ünsar Zimbar Koràle boda iz hërta nà zo süacha naüge esperièntze zoa zo stiana pittnándar, zo singa un zo traga ummar da zimbar kultür un zung. Est di kantör soin gerift z'soina 22: 4 naüge boda soin inngetretet in di lestn mánat; daz schümma iz ke dise laüt soin nètt lai vo Lusérn, odar oriundi vo da, ma sa khemmen vodar gántzan hoachebene o: ditza bill soin gemunt ke alle dise laüt hám vorstánt un darkhénnt bia bichte 'z izta da zimbar kultür. Di Koràle hatt gearbatet gerècht un di kontzèrtn, ditza djar, soin gest z'bölve, ettlane da nàmp un ándre vort bait. Da atz Lusérn hámse gesunk in okkasióng von "Bodrüm atz Lusérn" un vodar manifestatzióng vodar Khnöpplspitzschual. Hërta da, hámse gemacht in traditzióngal kontzèrt von summar: in sántzta vor Ferragosto, in a Sala Bacher voll pitt laüt boda hám gemakk gödarn an abas schümmana musik vodar Koràle un von kòro ANA vo San Maurizio vo Verona boda di

ünsarn soin gest zo singa ka langes. Da atti hoachebene di Koràle hatt gesunk pinn kòro Fontanelle un Martinnella in okkasióng vodar Aduana von Alpin in madjo. An ándra bichte-ga okkasióng iz gest di inauguratzióng von Festival dell'Etnografia boda iz khent augerichtet a S. Michele all'Adige. Ma bia bar hám khòtt an earstn, da Zimbar Koràle trakk nètt lai di zung ma di kultür o, un vor daz sèll ditza djar o, hámda nètt gemak veln okkasióngen zo stiana pittn ándarn zimbar laüt boda hám ünsarne lestéssege burtzan: di laüt vo Terragnolo un di nevan vo Seleg. Pittn earstn di Koràle hatt gesunk in okkasióng vodar "festa cimbra" vo Terragnolo in kompanja pittn kòro Monte Pasubio boda hatt proponàrt in alt kantzù von "Padre Nostro" azpe biar. Pinn slegarn, anvétze, izzese geretroff pinn kòro della Spelonca vo Robàn, boda sink azpe biar disar o. Est auz pa herbest dar Zimbar Koràle paitetar an ándarn bichtege viàzo nidar a Roma zoa zo giana, in kompanja pinn ándarn laüt vo Lusérn un von Mòknar, atnan gántzan tage augerichtet von Ministero vodar Kultür zoa zo vaira un zo macha khennen di taütschan mindarhain vo Tria. Dena, pan bintar, bartnsa gian au kan Mòknar zo singa in kompanja, un dena atz Lusérn barta soin dar Kontzèrt vo Boinichtn!

Giada von Galèn